

MENKUL SERMAYE İRADININ VERGİLENDİRİLMESİ ve BEYANI

Mehmet ÇUBAN(*)

1 - GİRİŞ

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununda öngörülen gelir unsurlarından biri olan menkul sermaye iradına yasanın yer verilmesindeki maksat, çeşitli sermaye piyasası yatırım araçlarına ya da para piyasası enstrümanlarına plase edilen sermayenin bu suretle elde ettiği nema ya da iradın vergilendirilmesidir. Ücret gelirlerinin vergilendirme rejimi ve taşıdığı vergi yükü ile kıyaslamalar yapılmak suretiyle, vergilemede adalet kavramına dair tartışmalara bir çeşit platform olan menkul sermaye iratlarının önemli bir bölümü için kanun koyucu, 01.01.2006 tarihinden itibaren vergi kesintisi uygulamasını nihai vergilendirme metodu olarak kabul etmiştir.

Çalışmamızda, bu irat türünün vergilendirilmesine yönelik olarak akademik çevrelerde ve güncel hayatta varolan tartışmalara değinilmeyerek bu irat kapsamında 2011 takvim yılı içerisinde gelir elde eden mükelleflerin, kanunun ilgili hükümleri karşısında beyan durumlarına odaklanılması yöntemi izlenecektir.

2- MENKUL SERMAYE İRADININ TANIMI ve UNSURLARI

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun (GVK) 2. maddesinde yer verilen yedi gelir unsurundan biri olan menkul sermaye iradının tanımı; aynı kanunun 75. maddesinin 1. fıkrasında; “Sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkül sermaye dolayısıyla elde ettiği kar payı, faiz, kira ve benzeri iratlar menkul sermaye iradıdır.” ifadesine yer verilerek yapılmıştır. Bu tanım ile; ticari, zirai veya mesleki faaliyete ilişkin sermaye dolayısıyla elde edilen kazanç veya iratlar ile menkul sermaye nedeniyle elde edilen iratlar arasında bir ayırım

(*) Vergi Müfettişi

sağlanmış olmaktadır. Kanun koyucu sadece tanım yapmakla yetinmemiş, uygulamada herhangi bir tereddüde mahal vermemek adına; aynı maddenin 2. fıkrasında kaynağı ne olursa olsun menkul sermaye iradı sayılacak unsurları ayrıca belirtmek yoluna gitmiştir. Böylelikle 1. fıkrada yer verilen tanımın kavramadığı ticari veya mesleki faaliyet çerçevesinde doğan nakdi sermaye gelirleri de menkul sermaye iradı sayılmıştır. Ancak mezkûr maddenin son fıkrasında; ikinci fıkrada zikredilen iratların, bunları sağlayan sermaye sahibinin ticari faaliyetine bağlı bulunduğu takdirde, ticari kazancın tespitinde nazara alınacağına hükmedilmiştir. Bu düzenleme ile ticari faaliyet ile ilgili sermayenin iradının; menkul sermaye iradı yerine ticari kazancın tabi olduğu vergileme esaslarına göre vergilendirileceği hususu açıklığa kavuşturulmakta; bu durum ise birinci fıkrada yapılan tanıma paralellik arz etmektedir. Aynı hüküm zirai veya mesleki faaliyet kapsamında vücut bulan sermaye dolayısıyla elde edilen iratlar için öngörülmediğinden, bu noktada tanımın dışına çıkılmasına izin verilerek bu şekilde doğan iratların menkul sermaye iratlarının tabi olduğu rejim kapsamında vergilendirilmesine salık verilmiştir.

Yukarıda görülen tanımdan hareketle bir iradın menkul sermaye iradı olarak değerlendirilebilmesi için;

- Elde edilen iradın ticari, zirai veya mesleki faaliyet dışında doğan nakdi sermayeden sağlanması,
- İradın nakdi sermaye dışında para ile temsil edilebilen değerlerden (hisse senedi, bono, tahvil vb.) elde edilmiş olması,
- İradın; faiz, kâr payı, kira veya benzeri şekilde elde edilmiş olması gerekmektedir.

GVK md.75/1 gereği tüm şartların bir arada gerçekleşmesi şarttır.

GVK'nın "menkul sermaye" olarak tanımladığı değerler ile Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanununda tanımlanan "kıymetli evrak" veya "menkul kıymet" ifadelerinin karşılığı aynı değildir.

6762 Sayılı Türk Ticaret Kanununun (TTK) 557. maddesinde kıymetli evrakın tanımı yapılmıştır. Bu tanıma göre kıymetli evrak; *"Öyle senetlerdir ki, bunlardan mündemiç olan hak senetten ayrı olarak dermeyan edilemediği gibi başkalarına da devredilemez."*

Kıymetli evraka dair TTK'da yer alan tanım çok genel anlamda ele alınmıştır ve menkul kıymet kavramını da içerisinde barındırmaktadır. TTK'da net olarak tanımlanmamakla birlikte her menkul kıymet aynı zamanda bir kıymetli evraktır.

Kıymetli evrakın haiz olduğu özellikleri kısaca belirtmek gerekirse;

- Kıymetli evrak bir senettir. Bu nedenle yazılı ve şekil şartlarına uygun olarak düzenlenmedikçe kıymetli evraktan bahsedilemez.
- Kıymetli evrakın bünyesinde bir hak mevcuttur. Bir hakkı barındırmayan evrak kıymetli evrak kapsamında olamaz.
- Kıymetli evrak bir şekle tabidir. Bu şekil kıymetli evrakın ispat değil, geçerlilik şartıdır. Yasal unsurları taşımayan senet kıymetli evrak değildir.
- Kıymetli evrak tedavül kabiliyetine haizdir. Bu husus ciro ve teslim işlemleriyle temin edilir. Kıymetli evrakta hak ve hukuk birlikte aktarılır.

Menkul kıymet ile kıymetli evrakın farklılıkları ise şu şekildedir;

- Menkul kıymetler; poliçe, bono, çek, konşimento, makbuz senedi gibi kıymetli evrakın aksine misli niteliğe sahip olan kıymetli evraklardır.

• Poliçe, bono, çek, konşimento, varant ve makbuz senedi genelde emtia/hizmet kaynaklı olarak doğarken, menkul kıymetler sahibine ortaklık veya alacaklılık hakkı verdiklerinden yatırım amaçlı olarak iktisap olunurlar.

- Menkul kıymetler dönemsel gelir sağlarlar. (Faiz, kâr payı vb.)

Öte yandan Sermaye Piyasası Kanununda "Sermaye Piyasası Araçları" kavramına yer verilmiş, bu genel tanımın altında "Menkul Kıymetler" ve "Diğer Sermaye Piyasası Araçları" alt ayrımları sınıflandırılmıştır.

Menkul kıymetin tanımına Sermaye Piyasası Kanununun (SPK) 3. maddesinin (b) bendinde yer verilmiştir. Menkul kıymetler; "Ortaklık veya alacaklılık sağlayan, belli bir meblağı temsil eden, yatırım aracı olarak kullanılan, dönemsel gelir getiren, misli nitelikte, seri halde çıkarılan, ibareleri aynı olan ve şartları Sermaye Piyasası Kurulu'na belirlenen kıymetli evraktır."

Gelir Vergisi Kanununun 75. maddesine göre kaynağı ne olursa olsun aşağıda yazılı gelirler menkul sermaye iradidir:

- Her çeşit hisse senetlerinin kâr payları (temettü gelirleri)(md.75/2-1);

Anonim şirketler, sermayesi paylar bölünmüş komandit şirketler tarafından çıkarılan hisse senetlerinden doğan temettülere bu bentte yer verilmiştir. Hisse senetleri adi, imtiyazlı, kurucu, intifa, oydan yoksun hisse senetleri gibi farklı türlerde ihraç edilebilmektedir.

- İştirak hisselerinden doğan kazançlar (Limited şirket ortaklarının, iş ortaklıkları ortaklarının ve komanditerlerin kar payları ile kooperatiflerin dağıttıkları kazançlar) (md.75/2-2);

Gerek adi komandit, gerekse de sermayesi paylar bölünmüş komandit şirketlerin komanditer ortaklarına şirket kazancından düşen hisse, bu bent kapsamında menkul sermaye iradidir. Ancak adi komandit şirketlerde komanditer ortağın payına düşen kazanç hissesi, şirketin kazancının ait olduğu yıla ait menkul sermaye iradidir.

- Kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine verilen kar payları(md.75/2-3);

Kurumların Türk Ticaret Kanunu hükümleri kapsamında yönetim kurulu başkan ve üyelerine kurum kazancından verdikleri paylar, bu bent gereği menkul sermaye iradidir.

- Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca yıllık veya özel beyanname veren dar mükellef kurumların, indirim ve istisnalar düşülmeden önceki kurum kazancından, hesaplanan kurumlar vergisi düşüldükten sonra kalan kısmı(md.75/2-4);

Bu hüküm ile dar mükellef kurumların; hem yıllık hem de özel beyanname ile beyan edilen kazançlarından (indirim ve istisnalar öncesi kazanç) hesaplanan kurumlar vergisi tenzil edildikten sonra kalan kazanç, ana merkeze aktarılsa da aktarılmasa da menkul sermaye iradı olarak kabul edilmiştir.

- Her nevi tahvil (ipotek finansmanı kuruluşları ve konut finansmanı kuruluşları tarafından ihraç edilen ipoteğe dayalı menkul kıymetler hariç ipotekli sermaye piyasası araçları, varlık teminatlı menkul kıymetler dâhil) ve Hazine bonusu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi, Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetler ve varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından sağlanan gelirler (Döviz cinsinden yahut dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetlerin itfası sırasında oluşan değer artışları irat sayılmaz.) (md.75/2-5);

Özel hukuk tüzel kişileri ile devlet tarafından çıkarılan tahviller, Hazine bonusu, finansman bonusu, banka bonoları vb. bono ve senetlerden dolayı elde edilen faizler bu bendin kapsamına gir-

mektedir. Bendin sonunda yer verilen parantez içi hüküm ile; çeşitli kıymetlere endeksli olan menkul kıymetlerin değerlerinde meydana gelen artışlar, menkul sermaye iradı olarak değerlendirilmemiştir.

- *Her çeşit alacak faizleri(md.75/2-6);*

Gerçek kişiler arasında senetli veya senetsiz olarak gerçekleşen borç verme işlemlerinden doğan faizler menkul sermaye iradıdır. Ancak burada ödünç verme işleminin mahiyeti, devamlılığı elde edilen faizin ticari kazanç olarak değerlendirilmesini gerektirecek ölçüde olmamalıdır. Aynı yıl içerisinde birden fazla kişiye, veya aynı kişiye birbirini takip eden yıllarda ödünç verilmesi işlemlerinden doğan faiz gelirleri; menkul sermaye iradı yerine ticari kazanç olarak gelir vergisine tabi kılınmaktadır.

- *Mevduat faizleri(md.75/2-7);*

Bankalar ve bankalar gibi mevduat kabul eden diğer kurumlara yatırılan mevduat nedeniyle bu kurumlardan elde edilen faizler.

- *Hisse senetleri ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde edilen tutarlar(md.75/2-8);*

Hisse senetleri ile tahvillerin henüz vadesi gelmemiş kuponlarının bu menkul kıymetlerden ayrı olarak satılması bu bent doğrultusunda menkul sermaye iradı olup; sözkonusu menkul kıymetlerin kuponlarıyla birlikte satılmasından doğan kazançlar ise değer artış kazancıdır.

- *İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kâr paylarının devir ve temlik karşılığında alınan para ve ayınlar(md.75/2-9);*

İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kâr paylarının devir ve temlik karşılığında alınan para ve ayınlar bu bentte yer verilmiş olmasından ötürü menkul sermaye iradı iken, iştirak hisselerinin devir ve temlikinden elde edilen kazançlar değer artış kazancıdır.

- *Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri(md.75/2-10);*

- *Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar payları ile kar ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kar payları ve özel finans kurumlarınca kar ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları (Menkul kıymetler yatırım fonlarının katılma belgelerine ödenen kâr payları dâhil) (md.75/2-12);*

Katılım bankaları tarafından kâr ve zarara katılma karşılığı ödenen kazanç payları, bir alacak hakkına dayanıldığından bu bent ile menkul sermaye iradı sayılmıştır.

- *Repo gelirleri(md.75/2-14);*

Repo, menkul kıymetlerin geri alma taahhüdü ile satımı; ters repo ise, menkul kıymetlerin geri satma taahhüdü ile alımıdır. Repo işlemlerine konu olabilen menkul kıymetler; her türlü bono ve tahviller, varlığa dayalı menkul kıymetler, finansman bonoları vb. menkul kıymetlerdir. Sermaye Piyasası Kurulunun Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında yaptığı düzenlemeler gereği ülkemizde repo ve ters repo işlemlerini, bankalar ve aracı kurumlar gerçekleştirebilmektedir.

- *Tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından çeşitli suretlerle yapılan ödemeler(md.75/2-15);*

3- MENKUL SERMAYE İRATLARININ YILLIK BEYANNAME İLE BEYANI

GVK'nın 86/1-c maddesine göre; vergiye tâbi gelir toplamının [aynı maddenin (a) ve (b) bentlerinde belirtilenler hariç] 103. maddede yazılı tarifenin ikinci gelir diliminde yer alan tutarı (278 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile 2011 yılı için 23.000 TL) aşmaması koşuluyla, Türkiye'de tevkifata

tâbi tutulmuş olan; birden fazla işverenden elde edilen ücretler, *menkul sermaye iratları* ve gayrimenkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmez, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmez. Ayrıca aynı maddenin d bendine göre; bir takvim yılı içinde elde edilen ve toplamı 600 milyon lirayı (278 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile 2011 yılı için 1.170 TL) aşmayan, tevkifata ve istisna uygulamasına konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratları için de yıllık beyanname verilmez, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmez.

Öte yandan GVK'nın geçici 67. maddesinde yer verilen düzenlemelerle bir kısım menkul sermaye iratlarının vergilendirilmesinde tevkifat usulü esas kılınmış, bu menkul sermaye iratlarının yıllık beyanname ile beyan edilmemesi öngörülmüştür.

3.1- Tutarı Ne Olursa Olsun Beyan Edilmeyecek Menkul Sermaye İratları

Aşağıda sayılan menkul sermaye iratları tutarı ne olursa olsun beyan edilmez. Diğer gelirler nedeniyle verilen beyannameye dâhil edilmez.

3.1.1- Gelir Vergisi Kanununun geçici 67. maddesi kapsamında vergi kesintisine tabi tutulmuş olan;

- Her nevi tahvil ve Hazine bonusu faizleri(Geç.md.67/2),
- Mevduat faizleri(Geç.md.67/4),
- Katılım bankaları tarafından kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları(Geç.md.67/4),
- Repo kazançları(Geç.md.67/4).

Gelir Vergisi Kanununun geçici 67. maddesinin 7. fıkrasına göre; aynı maddenin (1), (2), (3) ve (4) numaralı fıkra hükümleri uyarınca tevkifata tâbi tutulan kazançlar için gerçek kişilerce (tam veya dar mükellef) yıllık veya münferit beyanname verilmez. Diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dahil edilmez. Söz konusu fıkra hükümleri uyarınca tevkifata tabi tutulsun tutulmasın dar mükellef gerçek kişi veya kurumlarca Hazine ve tam mükellef kurumlar tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerden sağlanan kazanç ve iratlar için münferit veya özel beyanname verilmez. Geçici 67. maddenin; 2. fıkrasında GVK'nın 75. maddesinin 2. fıkrasının 5. bendinde, 4. fıkrasında ise aynı maddenin aynı fıkrasının 7, 12 ve 14 numaralı bentlerinde zikredilen iratlara yer verilmiştir.

3.1.2- Tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından yapılan ödemeler (md.75/2-15);

Bu ödemelere GVK'nın 75. maddesinin 2. fıkrasının 15. bendinde yer verilmiş olup bent metni şu şekildedir; "15. (4697 sayılı Kanunun 5 inci maddesiyle eklenen bent Yürürlük; 07.10.2001) Tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından;

a) On yıl süreyle prim, aidat veya katkı payı ödemediği ayrılanlara yapılan ödemeler,

b) On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile diğer sandık ve sigortalardan on yıl süreyle prim veya aidat ödeyenlere ve vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler,

c) Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler."

GVK'nın 86. maddesinin 1/a bendine göre; 75. maddenin 15 numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmez, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde bu gelirler beyannameye dahil edilmez. Öte yandan aynı kanunun 22. maddesinin 1. fıkrasına göre; "Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin % 25'i, Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan diğer sigorta şirketlerinden on yıl süreyle prim ödeyenler ile vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin % 10'u ve tek primli yıllık gelir sigortalarından yapılan ödemelerin tamamı gelir vergisinden müstesnadır.

İstisna edilen tutar üzerinden 94 üncü maddenin birinci fıkrasının (15) numaralı bendine göre tevkifat yapılmaz."

Mezkur kanunun 94. maddesinin 1. fıkrasının 15. bendine göre ise;

a) 75. maddenin ikinci fıkrasının 15 numaralı bendinin a alt bendinde yer alan menkul sermaye iratlarından, (2009/14592 sayılı B.K.K. ile %15. Yürürlük; 3.2.2009)

b) 75. maddenin ikinci fıkrasının 15 numaralı bendinin b alt bendinde yer alan menkul sermaye iratlarından, (2009/14592 sayılı B.K.K. ile %10. Yürürlük; 3.2.2009)

c) 75. maddenin ikinci fıkrasının 15 numaralı bendinin c alt bendinde yer alan menkul sermaye iratlarından, (2009/14592 sayılı B.K.K. ile %5. Yürürlük; 3.2.2009) vergi tevkifatı yapılır.

3.1.3- Kurumlar vergisi mükelleflerince 31.12.1998 ve daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde edilen kazançların dağıtımı halinde gerçek kişilerce elde edilen kâr payları;

GVK'nın geçici 62. maddesinin 1. fıkrasının a bendine göre; kurumlar vergisi mükelleflerinin 31.12.1998 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde ettikleri kazançlarının dağıtımı halinde, aynı kanunun 94. maddesi uyarınca tevkifat yapılmaz. Ayrıca aynı maddenin 2. fıkrasına göre de gerçek kişilerce elde edilen bu kâr payları gelir vergisinden müstesnadır. GVK'nın 86. maddesinin 1/a bendinde kazanç ve iratların istisna hadleri içinde kalan kısmı için yıllık beyanname verilmeyeceğine, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde de bu gelirlerin beyannameye dahil edilmeyeceğine hükmedildiğinden bu kâr paylarını elde eden hem tam hem de dar mükellefler, bu gelirleri için herhangi bir beyanda bulunmayacaklardır.

3.1.4- Kurumların kârlarını sermayeye eklemek suretiyle gerçekleştirdikleri kâr dağıtım işlemlerinde gerçek kişi ortaklarca elde edilen kâr payları;

GVK'nın 94. maddesinin 1. fıkrasının 6. bendinde yer verildiği üzere; kurumlar tarafından kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı olarak kabul edilmediğinden, bu şekilde kâr payı elde eden tam ve dar mükellefler herhangi bir beyanda bulunmayacaklardır.

3.2- 170 TL'lik Tutarı Aşması Halinde Beyan Edilecek Menkul Sermaye İratları

Bu kapsama dâhil olan menkul sermaye iratlarına aşağıda yer verilmiştir:

3.2.1- Kıyı bankacılığı da (off-shore bankacılık) dahil olmak üzere yurt dışında bulunan banka ve benzeri kurumlardan elde edilen faiz gelirleri;

Tam veya dar mükelleflerin Türkiye'de elde ettikleri mevduat faizleri, yukarıda da ifade edildiği üzere 01.01.2006 tarihinden itibaren (öncesinde 94. madde) GVK'nın geçici 67. maddesinin 4. fıkrası

kapsamında gelir vergisi tevkifatına tabi olduğundan aynı maddenin 7. fıkrası hükmü gereği beyan edilmemektedir. Yurt dışında bulunan banka ve benzeri kurumlardan elde edilen mevduat faizleri; dar mükellefler tarafından Türkiye’de beyan edilmeyecektir. Zira bu mükellefler GVK’nın 6. maddesi uyarınca sadece Türkiye’de elde ettikleri kazanç ve iratlar üzerinden ülkemizde vergilendirilmektedirler. Buna karşıt olarak tam mükellefler, kanunun 3. maddesi gereği Türkiye içinde ve dışında elde ettikleri kazanç ve iratların tamamı üzerinden vergilendirildiklerinden yurt dışında bulunan banka ve benzeri kurumlardan elde ettikleri mevduat faizleri gelir vergisinin konusuna girmektedir. Ancak herhangi bir istisnaya tabi olmayan; gerek kanunun 94. maddesi, gerekse de geçici 67. maddesi kapsamında tevkifat uygulamasına da konu olamayan bu gelirlerin tam mükelleflerce beyan edilme durumunun analizi için kanunun 86/1-d maddesi hükmü gözönünde bulundurulmalıdır. Bu bende göre; bir takvim yılı içinde elde edilen ve toplamı 600 milyon lirayı (278 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile 2011 yılı için 1.170 TL) aşmayan, tevkifata ve istisna uygulamasına konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmez, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmez. Burada beyan için 1.170 TL’lik tutarı aşma, bent kapsamına giren menkul ve gayrimenkul sermaye iratları için ayrı ayrı değil, her iki gelir unsurunun toplam tutarı üzerinden aranılmaktadır.

3.2.2- Hisse senetleri ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde edilen bedeller (01.01.2006 tarihinden önce ihraç/iktisap edilenler);

Türkiye’de bu nitelikte gelir elde eden dar mükellefler; GVK’nın 101. maddesinin 1. fıkrasının 5. bendine göre vergisi tevkif suretiyle alınmamış menkul sermaye iratlarını ödemenin Türkiye’de yapıldığı yerin vergi dairesine münferit beyanname ile bildirmeye mecbur olduklarından münferit beyanname ile beyan konusu edeceklerdir. Çünkü bu gelirler herhangi bir istisnaya; gerek kanunun 94. maddesi, gerekse de geçici 67. maddesi kapsamında tevkifat uygulamasına konu edilmemiştir. Tam mükellefler ise elde ettikleri bu gelirlerin beyanı için kanunun 86/1-d maddesi hükmünü gözönünde bulundurmalıdırlar. Bu bende göre; bir takvim yılı içinde elde edilen ve toplamı 600 milyon lirayı (278 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile 2011 yılı için 1.170 TL) aşmayan, tevkifata ve istisna uygulamasına konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmez, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmez. Burada beyan için 1.170 TL’lik tutarı aşma, bent kapsamına giren menkul ve gayrimenkul sermaye iratları için ayrı ayrı değil, her iki gelir unsurunun toplam tutarı üzerinden aranılmaktadır.

Öte yandan bu gelirlerin tam veya dar mükelleflerce 01.01.2006 tarihinden sonra iktisap edilen menkul kıymetlerden elde edilmesi durumunda; GVK’nın geçici 67. maddesinin 1. fıkrası gereği banka ve aracı kurumlar aracılığıyla tevkifat uygulandığından, aynı maddenin 7. fıkrası gereği tam veya dar mükellefler bu gelirleri için yıllık veya münferit beyanname vermeyeceklerdir.

3.2.3- İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kâr paylarının devir ve temlik karşılığında alınan para ve ayınlar;

Türkiye’de bu nitelikte gelir elde eden dar mükellefler; GVK’nın 101. maddesinin 1. fıkrasının 5. bendine göre vergisi tevkif suretiyle alınmamış menkul sermaye iratlarını ödemenin Türkiye’de yapıldığı yerin vergi dairesine münferit beyanname ile bildirmeye mecbur olduklarından münferit be-

yanname ile beyan konusu edeceklerdir. Çünkü bu gelirler herhangi bir istisnaya; gerek kanunun 94. maddesi, gerekse de geçici 67. maddesi kapsamında tevkifat uygulamasına konu edilmemiştir. Tam mükellefler ise elde ettikleri bu gelirlerin beyanı için kanunun 86/1-d maddesi hükmünü gözönünde bulundurmalarıdır. Bu bende göre; bir takvim yılı içinde elde edilen ve toplamı 600 milyon lirayı (278 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile 2011 yılı için 1.170 TL) aşmayan, tevkifata ve istisna uygulamasına konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmez, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmez. Burada beyan için 1.170 TL'lik tutarı aşma, bent kapsamına giren menkul ve gayrimenkul sermaye iratları için ayrı değil, her iki gelir unsurunun toplam tutarı üzerinden aranılmaktadır.

3.2.4- Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri;

Türkiye'de bu nitelikte gelir elde eden dar mükellefler; GVK'nın 101. maddesinin 1. fıkrasının 5. bendine göre vergisi tevkif suretiyle alınmamış menkul sermaye iratlarını ödemenin Türkiye'de yapıldığı yerin vergi dairesine münferit beyanname ile bildirmeye mecbur olduklarından münferit beyanname ile beyan konusu edeceklerdir. Çünkü bu gelirler herhangi bir istisnaya; gerek kanunun 94. maddesi, gerekse de geçici 67. maddesi kapsamında tevkifat uygulamasına konu edilmemiştir. Tam mükellefler ise elde ettikleri bu gelirlerin beyanı için kanunun 86/1-d maddesi hükmünü gözönünde bulundurmalarıdır. Bu bende göre; bir takvim yılı içinde elde edilen ve toplamı 600 milyon lirayı (278 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile 2011 yılı için 1.170 TL) aşmayan, tevkifata ve istisna uygulamasına konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmez, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmez. Burada beyan için 1.170 TL'lik tutarı aşma, bent kapsamına giren menkul ve gayrimenkul sermaye iratları için ayrı değil, her iki gelir unsurunun toplam tutarı üzerinden aranılmaktadır.

3.2.5- Yurt dışından elde edilen diğer menkul sermaye iratları (faiz, repo, kâr payı v.b.);

Türkiye'de bu nitelikte gelir elde eden dar mükellefler; GVK'nın 101. maddesinin 1. fıkrasının 5. bendine göre vergisi tevkif suretiyle alınmamış menkul sermaye iratlarını ödemenin Türkiye'de yapıldığı yerin vergi dairesine münferit beyanname ile bildirmeye mecbur olduklarından münferit beyanname ile beyan konusu edeceklerdir. Çünkü bu gelirler herhangi bir istisnaya; gerek kanunun 94. maddesi, gerekse de geçici 67. maddesi kapsamında tevkifat uygulamasına konu edilmemiştir. Tam mükellefler ise elde ettikleri bu gelirlerin beyanı için kanunun 86/1-d maddesi hükmünü gözönünde bulundurmalarıdır. Bu bende göre; bir takvim yılı içinde elde edilen ve toplamı 600 milyon lirayı (278 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile 2011 yılı için 1.170 TL) aşmayan, tevkifata ve istisna uygulamasına konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmez, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmez. Burada beyan için 1.170 TL'lik tutarı aşma, bent kapsamına giren menkul ve gayrimenkul sermaye iratları için ayrı değil, her iki gelir unsurunun toplam tutarı üzerinden aranılmaktadır.

3.2.6- Her çeşit alacak faizleri;

Türkiye'de bu nitelikte gelir elde eden dar mükellefler; GVK'nın 101. maddesinin 1. fıkrasının 5. bendine göre vergisi tevkif suretiyle alınmamış menkul sermaye iratlarını ödemenin Türkiye'de yapıldığı yerin vergi dairesine münferit beyanname ile bildirmeye mecbur olduklarından münferit beyanname ile beyan konusu edeceklerdir. Çünkü bu gelirler herhangi bir istisnaya; gerek kanunun 94.

maddesi, gerekse de geçici 67. maddesi kapsamında tevkifat uygulamasına konu edilmemiştir. Tam mükellefler ise elde ettikleri bu gelirlerin beyanı için kanunun 86/1-d maddesi hükmünü gözönünde bulundurmalarıdır. Bu bende göre; bir takvim yılı içinde elde edilen ve toplamı 600 milyon lirayı (278 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile 2011 yılı için 1.170 TL) aşmayan, tevkifata ve istisna uygulamasına konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmez, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmez. Burada beyan için 1.170 TL'lik tutarı aşma, bent kapsamına giren menkul ve gayrimenkul sermaye iratları için ayrı ayrı değil, her iki gelir unsurunun toplam tutarı üzerinden aranılmaktadır.

Türkiye'de vergi kesintisine tabi olmayan ve istisna uygulanmayan yukarıda belirtilen menkul sermaye iratları 1.170 TL'lik tutarı aşması halinde yıllık beyanname ile beyan edileceklerdir.

Burada bahsedilen 1.170 TL'lik tutar bir istisna olmayıp, gelirin beyan edilip edilmeyeceğinin tespiti dikkate alınacak bir haddedir. Buna göre, menkul ve gayrimenkul sermaye iradı olarak elde edilen gelir 1.170 TL'yi aşıyorsa, elde edilen gelirin tamamı beyan edilecektir. Bu had yukarıda belirtilen gelirlerin her biri için ayrı ayrı uygulanmayacak olup, bu gelirler ile vergi kesintisine tabi olmayan ve istisna uygulanmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarının toplam tutarı dikkate alınarak hesaplanacaktır.

3.3- 23.000 TL'lik Tutarı Aşması Halinde Beyan Edilecek Menkul Sermaye İratları

Bu kapsama dâhil olan menkul sermaye iratlarını aşağıda görmek mümkündür:

3.3.1- 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan her çeşit tahvil ve hazine bonusu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler;

Yukarıda sözkonusu edilen menkul kıymetlerden sağlanan faiz gelirleri GVK'nın 75/2-5 maddesi kapsamında menkul sermaye iradidir. Bu menkul kıymetlerin faiz gelirleri, kanunun 94. maddesinin 1. fıkrasının 7. bendi uyarınca tevkifata tabidir. Ancak GVK'nın 31.12.2015 tarihine kadar yürürlükte olan geçici 67. maddesinin 2. fıkrasında da kanunun 75/2-5 maddesi kapsamında olan mezkur menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirlerine dair tevkifat hükmüne yer verilmiş olup; bu gelirler için gerçek kişilerce (tam veya dar mükellef) yıllık veya münferit beyanname verilmeyeceği, diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirlerin dahil edilmeyeceği, sözkonusu fıkra hükümleri uyarınca tevkifata tabi tutulsun tutulmasın dar mükellef gerçek kişi veya kurumlarca Hazine ve tam mükellef kurumlar tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerden sağlanan kazanç ve iratlar için münferit veya özel beyanname verilmeyeceği aynı maddenin 7. fıkrasında ifade edilmiştir. Öte yandan yine aynı maddenin 9. fıkrasında; bu maddenin yürürlük tarihi olan 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan her nevi tahvil ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin elde tutulması (faiz geliri-menkul sermaye iradı) veya elden çıkarılması (değer artış kazancı-diğer kazanç ve iratlar) suretiyle sağlanan gelirlerin vergilendirilmesinde bu madde hükümlerinin uygulanmayacağı, bu gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümlerin uygulanacağına hükmedilmiştir.

Kanun maddelerinin lafzından yola çıkıldığında bahse konu menkul kıymetlerden sağlanan gelirlerin vergilendirilmesi ve beyan edilmesinde, bu menkul kıymetlerin ihraç tarihlerinin ehemmiyet arz

ettiği anlaşılmaktadır. Buna göre; 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen mezkûr menkul kıymetlerden dolayı elde edilen faiz gelirleri; GVK'nın geçici 67. maddesinin 2. fıkrası kapsamında gelir vergisi tevkifatına tabi tutulduğundan aynı maddenin 7. fıkrası gereği tam ve dar mükellefler tarafından hiçbir surette beyan edilmeyecektir. Ancak 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen bu menkul kıymetlerden dolayı elde edilen faiz gelirlerinin vergilendirilme durumu; geçici 67. maddenin 9. fıkrası nedeniyle bu madde yerine 31.12.2005 tarihinde cari olan hükümlere göre değerlendirilecektir. Anılan tarihte yer alan düzenlemelere göre de; kanunun 94. maddesi uyarınca bu gelirlere tevkifat uygulanacak; 01.01.2006 tarihinden itibaren yürürlükten kalkan, ancak 31.12.2005 tarihinde yürürlükte bulunan GVK'nın 76/2 maddesinde düzenlenen indirim oranı uygulaması tatbik edilecek; indirim oranı uygulanan mezkûr menkul kıymetlerden dolayı elde edilen faiz gelirleri, kanunun 86/1-c maddesi hükmü gereği bu faiz gelirleri dâhil vergiye tabi bütün gelir unsurlarının toplamının (2011 takvim yılı için) 23.000 TL'yi aşması halinde beyan konusu edilecektir. Dar mükellefler tarafından 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen bu bölüm konusu menkul kıymetlerden dolayı elde edilen faiz gelirleri ise 94. madde gereği gelir vergisi tevkifatına konu edildiğinden ve kanunun 86. maddesinin 2. fıkrasına göre dar mükelleflerin Türkiye'de tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan menkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmesine gerek bulunmadığından beyan edilmeyecek, bu mükellefler başka gelir unsurları nedeniyle yıllık beyanname vermek durumunda olsalar bile bu gelirlerini beyannameye dahil etmeyeceklerdir.

Yukarıdaki paragrafta dile getirilen indirim oranı müessesesi; Gelir Vergisi Kanununun 76. maddesine 2. fıkra olarak 4369 sayılı Kanunun 40. maddesiyle 01.01.1999 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere eklenmiş, 5281 sayılı Kanunun 44/4-a maddesiyle 01.01.2006 tarihinden itibaren elde edilen gelirlere uygulanmak üzere yürürlükten kaldırılmıştır. Mülga durumda bulunan, ancak GVK'nın geçici 67. maddesinin 9 ve 10. fıkraları nedeniyle uygulaması devam eden kanunun 76. maddesinin 2. fıkrasının metni şu şekildedir; *"75 inci maddenin ikinci fıkrasının 5, 6, 7, 12 ve 14 numaralı bentlerinde yer alan menkul sermaye iratlarına (döviz cinsinden açılan hesaplara ödenen faiz ve kar payları, dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetler ile döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilenler hariç) aşağıda belirtilen indirim oranının uygulanması suretiyle bulunacak kısım, bu iratların beyanı sırasında indirim olarak dikkate alınır. Bu hükmün tevkif yoluyla kesilen vergiye şumulü yoktur. Bu indirim, menkul kıymetler yatırım fonları ve ortaklıkları, risk sermayesi yatırım fonları ve ortaklıkları ve gayrimenkul yatırım fonları ve ortaklıklarından sağlanan kar payları hakkında da uygulanır. Ticari işletmelere dahil bu tür gelirler hakkında indirim uygulanmaz. İndirim oranı, Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre o yıl için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranının, aynı dönemde Devlet tahvili ve Hazine bonusu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranına bölünmesi suretiyle Maliye Bakanlığı'nca tespit edilir."*

İndirim oranı uygulaması ile hedeflenen, mükellefler tarafından elde edilen gelirlerin enflasyon arındırılarak reel gelirlerin vergilendirilmesi, enflasyon kaynaklı gelirlerin vergiye tabi kılınmamasıdır. İndirim oranı; Vergi Usul Kanununa göre o yıl için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranının, aynı dönemde Devlet tahvili ve Hazine bonusu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranına bölünmesi suretiyle tespit edilmektedir.

280 Seri No'lu Gelir Vergisi Kanunu Genel Tebliğinde ifade edildiği üzere Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre 2011 yılı için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranı % 10,26; bu dönemde Devlet tahvili ve Hazine bonusu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranı ise % 8,12'dir.

Bu oranlar dikkate alındığında, 2011 takvim yılı gelirlerine uygulanacak indirim oranı birden büyük çıkmaktadır.

Bu kapsamda, 2011 takvim yılında elde edilen menkul sermaye iratlarından, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan ve Gelir Vergisi Kanununun 75. maddesinin ikinci fıkrasının (5) numaralı bendinde sayılan her nevi tahvil ve Hazine bonusu faizleri ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler indirim oranının birden büyük olması dolayısıyla beyan edilmeyecektir.

Döviz, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetler ile döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilen menkul sermaye iratlarının beyanında yukarıda belirtildiği üzere indirim oranı uygulanamaz.

Ayrıca, ticari işletmelere dahil kazanç ve iratlar için indirim oranı uygulanması söz konusu değildir.

Diğer taraftan, geçici 67. maddenin (4) numaralı fıkrası uyarınca, 75. maddenin ikinci fıkrasının (7), (12) ve (14) numaralı bentlerinde yazılı menkul sermaye iratlarından 01.01.2006 tarihinden itibaren ödemeyi yapanlarca % 15 oranında vergi tevkifatı yapılmakta olup, bu gelirlerin beyanı ve bu gelirlere indirim oranı uygulanması söz konusu değildir.

Öte yandan 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen gelirlere ilişkin Gelir Vergisi Kanununun geçici 59. maddesinde yer alan istisna uygulaması, 31.12.2007 tarihinde son bulduğundan, 01.01.2008 tarihinden itibaren bu kıymetlerin faiz gelirleri ve elden çıkarılması dolayısıyla elde edilen gelirler ile ilgili olarak herhangi bir istisna uygulaması söz konusu değildir.

01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan, Devlet tahvili ve Hazine bonusu faiz gelirlerinde gelir vergisi tevkifat oranı 94. maddeye göre %0 olup, oranın sıfır olması bu gelirlerin tevkifata tabi olma özelliğini etkilememektedir. Devlet tahvili ve Hazine bonolarında sıfır olan tevkifat oranı, özel sektör tahvillerinden elde edilen faiz gelirlerinde yine aynı maddeye göre %10 olarak uygulanmaktadır.

Çalışmanın bu bölümünde ele alınması gereken önemli bir nokta da Eurobond kaynaklı faiz gelirlerinin beyan durumudur. Eurobondlar; dış borçlanma kapsamında çıkarılan menkul kıymetler olup, yabancı para cinsinden ihraç edilen uzun vadeli borçlanma araçlarıdır. Vergi uygulaması bakımından da Devlet tahvili ve Hazine bonusu gibi değerlendirilmekle birlikte Eurobondlar GVK geçici 67/1 uyarınca bu maddenin kapsamında değildirler. İhraç tarihi ne olursa olsun Eurobondlar kanunun 76/2 maddesindeki indirim oranı uygulaması kapsamı dışındadırlar. Zira bu fıkra hükmü mülgadır. Dolayısıyla 2011 yılında elde edilen ve 23.000 TL'yi aşan Eurobond faiz gelirleri tam mükellefler tarafından beyan edilecektir. Yurt dışında bulunan banka ve benzeri kurumlar aracılığıyla elde edilen Eurobond faiz gelirleri; dar mükellefler tarafından Türkiye'de beyan edilmeyecektir. Zira bu mükellefler GVK'nın 6. maddesi uyarınca sadece Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve iratlar üzerinden ülkemizde vergilendirilmektedirler. Buna karşılık olarak tam mükellefler, kanunun 3. maddesi gereği Türkiye içinde ve dışında elde ettikleri kazanç ve iratların tamamı üzerinden vergilendirildiklerinden yurt dışında bulunan banka ve benzeri kurumlar aracılığıyla elde ettikleri Eurobond faiz gelirleri gelir vergisinin konusuna girmektedir.

3.3.2- Tam mükellef kurumlardan elde edilen kâr payları;

Gerçek kişilerce, tam mükellef kurumlardan elde edilen ve Gelir Vergisi Kanunu uygulaması bakımından kâr payı sayılan gelirler şunlardır: Her nev'i hisse senetlerinin kâr payları, İştirak hisselerinden doğan kazançlar, Kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine verilen kâr payları.

Tam mükellef kurumlardan elde edilen ve yukarıda sayılan kâr paylarının yarısı GVK'nın 22. maddesinin 2. fıkrası nedeniyle gelir vergisinden istisna olup, kalan tutar vergiye tabi gelir olarak dikkate alınacaktır. Beyana tabi başka gelirlerin bulunmaması halinde, gelir 23.000 TL'yi aşıyor ise beyan edilecektir.

Beyan edilen tutar üzerinden hesaplanan gelir vergisinden, dağıtan kurum bünyesinde GVK'nın 94. maddesinin 1. fıkrasının 6. bendi gereği kârın dağıtımı aşamasında yapılan %15 oranındaki vergi kesintisinin tamamı (istisnaya isabet eden kısım dahil) mahsup edilecek olup, mahsup sonrası kalan tutar genel hükümler çerçevesinde red ve iade edilecektir.

Kâr payları bahsinde GVK'nın geçici 62. maddesini ayrıca nazara almak gerekmektedir. Anılan maddenin metni şöyledir; "4842 sayılı Kanunun 17. maddesiyle eklenen geçici madde. Yürürlük; 24.04.2003) 1. Kurumlar vergisi mükelleflerinin;

a) 31.12.1998 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde ettikleri kazançlarının,

b) (a) bendi kapsamı dışında kalan ve 31.12.2002 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde edilen, kurumlar vergisinden istisna edilmiş kazançlarının,

c) Geçici 61 inci madde kapsamında tevkifata tâbi tutulmuş kazançlarının,

Dağıtım halinde 94 üncü madde uyarınca tevkifat yapılmaz.

2. Gerçek kişilerce (1) numaralı fıkranın (a) bendi kapsamında elde edilen kâr payları gelir vergisinden müstesnadır.

3. Gerçek kişilerce (1) numaralı fıkranın (b) ve (c) bendi kapsamında elde edilen kâr paylarının net tutarına elde edilen kâr payının 1/9'u eklendikten sonra, bulunan tutarın yarısı vergiye tâbi gelir olarak dikkate alınır. Bu gelirler ile ilgili olarak yıllık beyanname verilmesi halinde, beyannameye intikal ettirilen tutarın 1/5'i beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilir.

4. Kurumlar vergisi mükelleflerinin doğrudan veya iştirakleri aracılığıyla, bu maddenin (1) numaralı fıkrasında belirtilen nitelikte kâr payı elde etmeleri halinde, bu kâr paylarının dağıtımı ve kâr payı elde eden gerçek kişilerce bu kâr paylarının beyanı ile ilgili olarak (1), (2) ve (3) numaralı fıkra hükümleri uygulanır.

5. Bu madde kapsamındaki kâr payları için 22 nci madde hükümleri uygulanmaz."

Yukarıda görülen geçici 62. madde ile getirilen düzenlemeye ilişkin olarak gerekli açıklamalar aşağıda yapılmıştır:

Kurumların 31.12.1998 ve daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde ettikleri kazançlarını dağıtımaları halinde, gerçek kişilerce elde edilen bu kâr payları, tutarı ne olursa olsun yıllık beyanname ile beyan edilmeyecektir.

01.01.1999-31.12.2002 tarihleri arasında sona eren hesap dönemlerine ilişkin olup, kurumlar vergisinden istisna edilmiş kazançlar ile Gelir Vergisi Kanununun geçici 61. maddesi kapsamında vergi kesintisine tabi tutulmuş olan yatırım indirimi istisnasından yararlanan kazançların dağıtılması halinde, gerçek kişilerce elde edilen kâr paylarının net tutarına elde edilen kâr payının 1/9'u eklendikten

sonra bulunan tutarın yarısı vergiye tabi gelir olarak dikkate alınacaktır. Beyan edilen tutarın 1/5'lik kısmı hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir.

Yıllık gelir vergisi beyannamesinin menkul sermaye iratlarına ilişkin bildirim kısmı doldurulurken, sadece adi komandit şirketlerin komanditer ortakları, limited şirket ortakları ve anonim şirketlerin kurucu ortakları ile yönetim kurulu üyesi ortakları ödemiş oldukları Bağ-Kur primlerini elde edilen menkul sermaye iradı tutarıyla sınırlı olmak üzere indirebilirler.

Bu bölümde son olarak belirtmek gerekir ki menkul sermaye iratları toplamının 23.000 TL'yi aşmış olduğunun tespitinde, indirim oranı ve istisna uygulanabilecek menkul sermaye iratlarının, indirim oranı ve istisna uygulandıktan sonra kalan kısımlarının dikkate alınması gerekmektedir.

4- MENKUL SERMAYE İRADINA İLİŞKİN ÖRNEKLER

Örnek 1:

Bay (L) 2011 yılında, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan Devlet tahvilinden brüt 450.000 TL tutarında faiz geliri elde etmiştir. 2011 için birden büyük olarak hesaplanan indirim oranı nedeniyle Bay (A) 2011 takvim yılı içerisinde elde ettiği Devlet tahvili faiz gelirini beyan etmeyecektir. (Devlet tahvili faiz geliri sıfır oranda vergi kesintisine tabidir.)

Örnek 2:

Bay (C) 2011 yılında, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan döviz cinsinden Devlet tahvilinden 22.000 TL faiz geliri elde etmiştir. Bay (C)'nin elde ettiği faiz geliri, döviz cinsinden Devlet tahvilinden kaynaklandığı için bu gelire indirim oranı uygulanmayacaktır. 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş Devlet tahvili faiz geliri, sıfır oranında vergi kesintisine tabi olduğundan ve elde edilen faiz geliri beyan sınırı olan 23.000 TL'yi aşmadığından yıllık beyanname verilmeyecektir.

Örnek 3:

Bayan (U), 2011 yılında 2.700 TL alacak faizi ve 45.000 TL de tam mükellef bir kurumdan kâr payı elde etmiştir.

Alacak faizi 2.700 TL,

Kâr payı geliri 45.000 TL (Brüt),

Beyan edilecek gelir tutarı 2.700 TL

GVK'nın 86/1-d maddesine göre kesinti ve istisna uygulamasına tabi olmayan menkul sermaye iradı toplamının 2011 yılı için 1.170 TL'yi aşmaması halinde beyan edilmemesi gerekmektedir. Örnekte 2.700 TL alacak faizi kesinti ve istisna uygulanmayan bir gelir olup, bu gelirin toplamı 2011 yılı için beyanname verme sınırı olan 1.170 TL'yi aştığından, 2.700 TL'nin tamamı beyan edilecektir. Mükellefin, tam mükellef bir kurumdan elde ettiği kesintiye tabi tutulmuş 45.000 TL'lik kâr payının yarısı gelir vergisinden istisna olduğundan, kalan 22.500 TL, GVK'nın 86/1-c maddesi hükmü gereğince 23.000 TL'lik beyanname verme sınırını aşmadığı için beyan edilmeyecektir.

Örnek 4:

Bayan (M) 2011 yılında, ihraç tarihi 31.03.2002 olan Devlet tahvilinden 700.000 TL faiz geliri ile işyeri olarak kiraya verdiği gayrimenkulünden 43.000 TL brüt kira geliri elde etmiştir. İşyeri için ödenen kira bedelleri üzerinden 8.600 TL'lik gelir vergisi kesintisi yapılmıştır. Mükellef işyeri kira geliri ile ilgili olarak götürü gider yöntemini seçmiştir.

Bayan (M)'nin elde ettiği faiz gelirine, Devlet tahvili Türk Lirası cinsinden olduğundan indirim oranı uygulanacak olup, 2011 için birden büyük olarak hesaplanan indirim oranı nedeniyle Devlet tahvili kaynaklı faiz gelirini Bayan (M) beyan etmeyecektir. İşyeri kira geliri tutarı toplamı 23.000 TL olan beyan sınırını aştığı için sadece işyeri kira geliri beyan edilecektir.

Hesaplama aşağıdaki gibi olacaktır;

Gayrimenkul sermaye iradı (işyeri)	43.000 TL
Götürü gider (%25) (43.000 x % 25)	10.750 TL
Safi kira geliri (43.000 TL – 10.750 TL)	32.250 TL
TOPLAM GELİR	32.250 TL

Bayan (M) tarafından 2011 takvim yılına ilişkin olarak verilecek yıllık gelir vergisi beyannamesinde beyan edilecek vergiye tabi gelir 32.250 TL olup bu gelir üzerinden hesaplanacak gelir vergisinden, işyeri kira gelirine tatbik edilen 8.600 TL'lik gelir vergisi kesintisi mahsup edilecektir.

Örnek 5:

Bay (S) 2011 yılında, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan Devlet tahvilinden 130.000 TL tutarında faiz geliri elde etmiştir. Bay (S) ayrıca üç ayrı işverenden ücret geliri elde etmekte olup, ücret gelirlerinin tamamı tevkif suretiyle vergilendirilmiştir.

Ücret gelirleri aşağıdaki gibidir:

Birinci işverenden alınan ücret	90.000 TL
İkinci işverenden alınan ücret	11.000 TL
Üçüncü işverenden alınan ücret	13.000 TL

Birinci işverenden alınan ücret geliri hariç, diğer ücretlerin toplamı 23.000 TL beyan sınırını aştığı için GVK md. 86/1-b gereği her halükarda ücret gelirleri beyan edilecektir. Ayrıca, yıl içerisinde ücret gelirleri üzerinden tevkif suretiyle ödenen vergiler hesaplanan gelir vergisi tutarından düşülecektir.

Bay (S)'nin 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan Devlet tahvili faiz gelirine indirim oranı uygulanacak olup, 2011 için birden büyük olarak hesaplanan indirim oranı nedeniyle Devlet tahvili kaynaklı faiz gelirini Bay (S) beyan etmeyecektir.

Buna göre Bay (S)'nin 2011 takvim yılına dair beyanı aşağıdaki gibi olacaktır;

Üç işverenden alınan ücret geliri toplamı	114.000 TL
TOPLAM GELİR	114.000 TL

Verilecek yıllık beyannamede beyan edilecek gelir üzerinden hesaplanacak vergiden, yıl içerisinde ücret geliri dolayısıyla kesinti (tevkif) yoluyla ödenen vergiler mahsup edilecektir.

Örnek 6:

Bay (Z) 2011 yılında, tam mükellef bir kurum olan KLM Anonim Şirketinden brüt 375.000 TL tutarında kâr payı (temettü) elde etmiştir. Bu mükellefin başkaca geliri bulunmamaktadır.

Elde edilen kâr payı kurum bünyesinde % 15 nispetinde vergi kesintisine tabi tutulmuş olup, bu tutar 56.250 TL'dir.

Bay (Z)'nin elde ettiği kâr payının yarısı gelir vergisinden istisna olup, kalan yarısı 187.500 TL'dir. Bu tutar beyan sınırı olan 23.000 TL'yi aştığı için beyan edilecektir. Kurum bünyesinde yapılmış olan vergi kesintisinin tamamı hesaplanan vergiden mahsup edilecektir.

Bu durumda, hesaplama aşağıdaki gibi olacaktır;	
Kar payı	375.000 TL
İstisna tutarı (375.000 x 1/2)	187.500 TL
Kalan Tutar (375.000 – 187.500)	187.500 TL
TOPLAM GELİR	187.500 TL

Örnek 7:

Bayan (B) 2011 yılında, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan dövize endeksli Devlet tahvilinden 30.000 TL, 01.01.2006 tarihinden önce TL cinsinden ihraç edilmiş olan Devlet tahvilinden ise 446.000 TL faiz geliri elde etmiştir.

Dövize Endeksli devlet tahvili faiz gelirine söz konusu tahvil dövize endeksli olduğu için indirim oranı uygulanmayacak, TL cinsinden ihraç edilmiş olan Hazine bonusu faiz gelirine ise indirim oranı uygulanacak olup, 2011 için birden büyük olarak hesaplanan indirim oranı nedeniyle TL cinsinden ihraç edilmiş Devlet tahvili kaynaklı faiz gelirini Bayan (B) beyan etmeyecektir.

Bu durumda hesaplama aşağıdaki gibi olacaktır;

Dövize Endeksli Devlet Tahvili Faizi	30.000 TL
Beyana Tabi Toplam Faiz Geliri	30.000 TL

Bayan (B)'nin 2011 yılında elde ettiği faiz geliri toplamı beyan sınırı olan 23.000 TL'yi aştığından beyan edilecektir.

5- SONUÇ

Ağırlıklı olarak vergi kesintisi usulü tercih edilerek vergilendirilen menkul sermaye iratlarının hangi koşullar altında beyan edilmesi gerektiğini, hangi koşullar karşısında da beyan edilmesine yer olmadığını kendisine konu edinen bu çalışmamızda örneklerle mükelleflere 2011 takvim yılı içerisinde elde ettikleri menkul sermaye iratlarının beyanı açısından yol gösterilmeye çalışılmış; konunun yalın ve sade bir üslupla ele alınmasına gayret edilmiştir.

KAYNAKÇA

- 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, Tebliği ve Sirküleri,
- 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu ve Tebliği,
- 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu,
- 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ve Tebliği.